

**RAUF PARFI IJODINING  
MA'NAVİY-MA'RIFIY AHAMIYATI**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

**RAUF PƏRFİ POYEZİYASI MÖVZULARI**

**Rüxsara İmamova**

*Buxara Dövlət Universitetinin doktorantı*

**Annatasiyya:** *Rauf Pərfinin poyeziyasi yeni özbək ədəbiyyatının yeni səhifəsini təşkil edir. Onun yazdığı mövzular də müxtəlifdir. Şairin lirik qəhrəmanı vətənpərvər, fədakar insandır. Şairin şəxsiyyətindəki bu keyfiyyətlər onun şeirlərinə də keçmiş. Məqalədə Rauf Pərfi poyeziyasının subyektlər dünyası onun formalaşma əsaslarına görə təhlil edilir. Şair özbək ədəbiyyatında müasir dövrdən qalan türkçülük ideologiyasını davam etdirmişdir. bunun vasitəsilə biz onun şeirlərində yüksək vətənpərvərlik ideyalarını görə bilərik. Ədalət və həqiqət mövzulu şeirlərində şairin xarakter xüsusiyyətlərinin yerləşdiyinin şahidi ola bilərik.*

**Açar sözlər:** *mövzu, lirik personaj, sosial mühit, dünyagörüş, lirik obraz, simvolizm, təşbih, ərk mövzusu, sosial mövzular, əbədi mövzular.*

**Abstract:** *Rauf Parfi's poetry constitutes a new page of new Uzbek literature. The themes of the artist are varied. The lyrical hero of the poet is a patriot, selfless person. These qualities of the poet's personality were transferred to his poems. The article analyzes the world of themes of Rauf Parfi's poetry according to the basis of its formation. The poet continued the ideology of Turkism left over from modern times in Uzbek literature. through this, we can see high patriotic ideas in his poems. We can witness that the character traits of the poet are embedded in his poems on the topics of justice and truth.*

**Key words:** *theme, lyrical hero, social environment, outlook, lyrical image, symbolism, allegory, theme of will, social themes, eternal themes.*

## **Giriş**

Rauf Pərfi poyeziyasi 20-ci əsr ədəbiyyatının yeni və parlaq səhifəsini təşkil edir. Bu baxımdan şair şeirləri mövzu rəngarəngliyi, mənalılığı, metafora zənginliyi ilə seçilir. Onun Vətən, təbiət, sevgi lirikası müasirləri ilə həmahəngdir, eyni zamanda özünəməxsusdur. Çünki bu dünyada göy, dənizlər, yer, varlıq kimi sonsuz şeylər var və bu insanın Allah vasitəsi ilə təfəkkürünün yaratdığı şeir dünyasıdır. İstənilən şair hər hansı bir şeydən, hadisədən ilhamlana bilər, istənilən vəziyyət onun üçün mövzu ola bilər. Şairin poyeziyasının mövzu aləmi əsasən aşağıdakı hallardan qaynaqlanır:

1. Sosial mühit
2. Şəxsi dünyagörüş
3. Şair dünyagörüşünün qidalandığı qaynaqlar
4. Şairin xarakteri

Ədəbiyyatda mövzu növləri əsasən iki yerə bölünür:

1. Sosial mövzular
2. Əbədi mövzular

**1. Rauf Pərfi Poyeziyasında Sosial Mühit Mövzusu.** Elə şair ola bilər ki, ictimai mövzularda yazsın, amma hər hansı şair Sevgi, İşq, Ana, Vətən, İstiqlal, Vətən, Dostluq, Təbiət kimi əbədi mövzularda yazır. Elə şairlər var ki, bir

**RAUF PARFI İJODINING  
MA'NAVİY-MA'RİFİY AHAMIYATI**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

mövzu onların yaradıcılığının əsasını üzə çıxara bilər, hətta bu mövzulardan şairin tərcümeyi-halı da açılır. Bədii təhlil cərəyanında müəllifin yaradıcılığı konkret mövzular üzərində cəmlənir ki, bu da şairin digərlərindən fərqlənən fərdi xüsusiyyətlərini göstərir. Məsələn, Nəvai yaradıcılığında ilahi eşq, Məşrəb yaradıcılığında mistik mövzular, Babur yaradıcılığında önə çıxan Vətən mövzusu və ya müasir ədəbiyyatın bəzi qabaqcıl şairlərinə xas olan mövzu və obrazlar dünyası – Əbdüvəli Qütbiddin təfsiri, Sirociddin Seyyidin şeirlərində Vətən mövzusu, Zəba Mirzədə ayrılıq və qadın, Şavkat Rəhman və Rauf Pərfinin şeirlərində dərd, ədalət, Türküstan, Türk mövzuları əsas olur.

Rauf Pərfi sazi kəskin, qışqırmadan həqiqəti deyə bilən şair idi. Şairin poeziyasının yuxarıda sadaladığımız mövzularına təsir edən amillərdən biri də Rauf Pərfini cəmiyyətdə şair edən əsas amil olmuşdur. Onun yetkin yaradıcılıq dövrü kommunizm və sosialist realizmi ideyaları ilə dolu olan ədəbiyyatla üst-üstə düşür. Amma özünəməxsus simvolik obrazları ilə şair hər kəsin danışa bilmədiyi həqiqətləri açıq şəkildə ortaya qoyub. Onun İtmiş ruh dastanı, Oynayan qadın, Qara divar, Tövbə, Bir müxbirə, Müdrəb yatar buna ağaclar və s. kimi ictimai mövzulu şeirlərinin pafosunu başqa şairdən tapmaq çətindir. Məsələn, onun Tövbə şeirində insan və onun yaradılışı olan Yaradan haqqında, şeirin süjeti bu dünya əhlinin əsl mahiyyətini açan sonuncu sonetin son tərsinə belə gəlir:

Vəhşi dünya, qanxor dünya quduzdu,

İnsan fəryadına doldu kainat.

Peyğəmbər, dahilər, şairlər durdu,

Kömək, kömək deyə sordular nəcat.

Allahim, bilirsən haraya getdim,

Allahim, mən öldüm, mən sənə çatdım. ( Rauf Pərfi, Səkinə,2013:274)

Bir müxbirə şeirində də həqiqəti satıb dolanışığını təmin edən münafıqların əsl obrazı çəkilir:

Bir döyüşçü müxbir deyirlər sənə,

Özünü quldursan və padşahsan

Azad söz həqiqət, Həqin məhzəni,

Bir gün qopacaqdır, bu zincir, yalan.

Şair müxbirə özünə qul olduğunu deyəndə, nəfsinin qulu olduğunu nəzərdə tuturdu. Həqiqət o qədər əbədidir ki, bir gün belə insanların yalanı, həqiqətə qoyduğu zincirlər qopub gedəcək.

Yalan kölgəsində düşünüb göz sən,

Kimi yalayırısan, kimdən qaçırsan,

Özünü aldadırısan, qarnını yalnız,

**RAUF PARFI İJODİNİNG  
MA'NAVİY-MA'RİFİY AHAMİYATİ**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

Həqiqəti aldataraq nəyi tapırsan?!

Həqdən qaçan insan ancaq özünü aldada bilər. Yalan bıçaq kimidir, bir gün kiçik qandallarını kəsəcək. Belə bir sözü qılınc kimi işlədən, dünyaya haqq qazandıran şairin misralarını Qara Divar şeirində də görmək olar:

Qara divar köhnə satqınlar yurdu,  
Dilsiz, vətənsizlər vətəni qaldı.  
Sancılmış cəsədlə dəlitək gəzdim,  
Röyalar ağıma kalalat saldı.

Şeir müstəqillikdən sonra 1997-2003-cü illərdə yazılsa da, o zaman sərbəst və açıq danışmaü mümkün deyildi. Ölkə müstəqil olduqca onun qoynunda Qədri, Çolpan, Osman Nasir kimi igidlər qalmadı. Əsl insan var ki, həyatından narahat olub dilini tutmaq məcburiyyətində qalmışdı. Rauf Pərfi bu müstəqilliyi müstəqillik hesab etmirdi. Müvafiq olaraq, şairin dilinin yenidən zəhərə çevrildiyi müəyyən siyasi-ictimai vəziyyətlər olub:

Zəhərə çevrildim, ağactək qırıldım,  
Yənə öldüm, ruhum qayıtmadı bədənə.

Və ya

Yerə batan göylərə baxdım,  
Qırılmış ayağım ilə qaçdım mən,  
Kəsilmiş əlimi sizə uzatdım,  
Bu dünya çiçəklə doldu, qatdım mən.

Bu kor gözlərimi nurla bəzədim,

deyəndə şair kimin acizliyini neçə nəfəri təsvir etməyə çalışırdı?

Rauf Pərfi Ana Türkünstanın ağrılarını dərinəndən hiss edən şair idi. O, bir şeirində belə yazırdı:

Bu tarla içində tökmədiyim qan,  
Mənim onu deyə götürən canım.

Şair sözünə biganə qalmasa da, silahla döyüşə getmədiyinə görə təəssüflənir. O, elə azad ruh sahibi idi ki, dövlət idarələrində hələ də sənədləşmənin, çəşqınlığın, sifarişlərin hökm sürdüyü Özbəkistanda da həmişə darıxırdı, qol, ayaqları sınıq kimi yaşayırdı. İndi təsəvvür edin, müstəqillik əldə etdikdən sonra bu şəraitdə yaşayan şair sovet dövlətində necə yaşayırdı?

Məlumdur ki, şairin həyatı keçmiş rejimdə müxtəlif qanunsuzluqlarla dolu olub. Onun üsyankar şeirləri Yazıçılar Birliyində bir neçə dəfə müzakirə olunub. Şairin belə hissləri əks etdirən şeirlərindən biri Hamlet sonetidir:

Sən ey, sən xilqətin yavuz bəndəsi,  
Nə bəla salırsan məsum başlara?

**RAUF PƏRFİ İJODINING**  
**MA'NAVIY-MA'RIFIY AHAMIYATI**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

Bəlkə bağlanmışsan vicdanın səsi,  
Başını ...  
Və ya  
Qanlar axacaqdır, sönəcəkdir,  
Dövrə üz-üzə dayanacaqsan.  
Təfəkkür duracaq əzab içində.  
Şairin “Bağçasaray fantani” şeiri mərkəzində Stalin tərəfindən təqib olunan  
Kırım tatar xalqının dərdləri yatır:  
Qəmli fontan, hələ ağlayırsan,  
Kədərlərdə olmazsan əda.  
Bəlkə kimisə bəyənirsən,  
Kimdənsə gözləyirsən səda.

Qəmli fontan obrazı xalqı üçün ağlayan ölkənin simvolu idi. Rauf Pərfi xəyal edirdi ki, bütün qardaş xalqlar yenidən türk adı altında birləşib Türkünstanda yaşasınlar. Nazimin səda mahnısında belə ağırlar səslənir. Şair Nazim Hikmətin təqdirdaş olub. Nazim Hikmət həm də öz ölkəsində tanınmadan sürgün edilmiş namuslu şair idi. Dünyanın qaranlıq gecələri onlar yaşadıkları mühitin vəziyyətinin təsviri idi:

Nozimin sədası  
Saçılır,  
Milyonlarla san mın küçələrinə.  
Dünyanın ən parlaq  
Dünyanın ən qara gecələrinə. ( Rauf Pərfi, Türkünstan ruhu, 2013:203)

**2. Rauf Pərfinin Əsərlərində Türkünstan, Türk Mövzusu.** Yenə hər hansı haqsızlıqla, rəzil insanlarla, riyakarlıqla qarşılaşsam ağlayıram, ağla, ağla Türkünstan deyirəm. Rauf Pərfinin könül ezən Vətən anlayışı, xalqın səsinə çıxarıb. Türkünstanın taleyinə yazığı gələn şairin sözləri qəlblərə ox kimi sanciladi. Bəs bu xalqın gözü hələ də açılmasa?!

Şairin yaratdığı türkünstanlı eyhamlar qəlbi üzsə də, ölkənin acı taleyini təsvir edir:

Ağla indi, gözlərim sən də ağla,  
Doysun göz yaşına bu türki sitəm.  
Doysun Vətən yadı, dözəcəək əlbət,  
Ey səbr ağacı böyük Türkünstan.

Ədəbiyyatşünas Artıqbay Abdullayev Rauf Pərfidə vətənpərvərliyin gücünü təsvir edərkən bu sözləri deyir: ürəki ağır düşüncələrə dolduran bu şeirdə yaxşılıq, ədalət, azadlıq ümidi toxumu səpilir. ( Əlişir Nəzər :44)

**RAUF PARFI İJODİNİNG**  
**MA'NAVİY-MA'RİFİY AHAMİYATİ**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

Rauf Pərfinin çəkdiyi Vətən rəmzi həmişə Türkünstan kimi səslənir. Türkünstanı heç kimin görmədiyi ağırlı eyhamlarla örtür. Bir kitabda bunun səbir ağacı, digərində isə Əbədi xatirat qəbiristanlığı deyir. Türkünstan şeirində isə: Yanımda sıx hava Ana Türkünstan, Sıxar damarımı kor həyəcanım, deyə onu qidalandıran sıx hava ilə müqayisə edir. Bu sıx hava şairə əziz olan vətənə hopmuşdu. O, bu mühitin səbəblərini Yəsəvi misraları ilə ahəngdar şəkildə təsvir edir:

“Olqon dəva edənlər...” Danışır şair.

“Aği qara deyənlər...” Söyləyin, kimlər?!

Məqbərə başıma yixilacaqdır,

Yənə bir səs: “Haram yeyən hakimlər...”

Aman Əziz. Qəndəkorlar şeirinin birinci misrasında:

Altmış iki cununvaş,

İki cəhan bilməmiş cəhan –

İki şair məyus xəyalkəş,

Ortalıqda atəş – Türkünstan.

Şairlər ancaq Vətənə sitayiş edirlər. Vətən arzusu, onun işıqlı gələcəyinin kədəri onları od kimi yandırır. Bu səbəbdən şairin bu misralarda Türkünstanı oda oxşatması təəccüblü deyil! Turan yarımçıq qalmış arzularında da danışır:

Zaman boranında nə dövrü dövrən,

Bu daşa çevrilmiş ərkdir, sabirdir.

Bu Turon adlanan müqəddəs arman. ( Rauf Pərfi. Ana Türkünstan,2007:8)

Şeir mənsurəsi isə hər bir oxucunu şairlə bir yerdə yanmağa, birgə mübarizəyə dəvət edir:

Bu sadə su dalğasında, qızıl yarpaqların koksunda Nəvai doğulur, surənlərdə Nazimin səsi. Qardan girdab kimi quyular – Elyuar,

Vücudumun hər hücrəsində sözün vəfalı ordusu – Türkünstan, Türkünstan, Türkünstan – Türkün dünyavi mahnısı. ( Əlişir Nəzər :53)

Azadlıq, hüriyyət, ədalət uğrunda mübarizə aparan bədəndən çıxan sözlərdir Türkünstan. Ayrı-ayrı alleqoriyaların şahidi olanda onların həmişə qaranlıq bənzətmələrdən ibarət olduğunu görürük. Dərqli adam əlindəki tütəkdən şən ahəng gözləyə bilərmi?! Sonrakı misralarda heyretəmiz bir təşbihin şahidi oluruq. İndiyə qədər heç bir şair Vətəni acı öpüş kimi təsvir etməyib:

Ah, Türkünstan ən acı öpüş,

Kimi deydin dodaqlarıma.

Gedər olsam mən uzaqlara

Yanmış ürək olub göründün.

**RAUF PƏRFİ İJODINING  
MA'NAVİY-MA'RIFIY AHAMIYATI**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

Ah Türküstan, Ana Türküstan.

Şair Ana Türküstan poemasında Türküstanı içimi dişləyən qədim intiqamdan deyir. Qədimdən Turan, Türküstan adlandırılan vətənimizin acı taleyi, bolşeviklərin zülmü altında həm adından, həm də mülkündən ayrı düşmüş millətimizin başına gələn qara günlər Fitrətin Yurd kədəri, Çolponun Bozulan ölkəyə kimi şeirlərin təsvir edilib. Rauf Pərfi bu işi itirən gələcək nəslin unutmamış nümayəndəsi idi. Bu qisas nəsilən-nəslə ötürülür, o qisasdan dönməyən bir şair idi. Bu düşüncələr, bu sözlər nəhayət Rauf Pərfinin başına çatdı. Onu vurmasalar da, “bıçaqsız öldürməyə” nail oldular. Məhkəm Mahmud Əndicani təzyiqləri belə xatırlayır: "Azad fikirli, parlaq istedadlı şair Rauf qədəh qaldırıb deyirdi ki, həyat, dünya, insanlar haqqında həqiqəti yazsınlar, yalan, riyakarlıq, ləğənbərdarlıq, yaltaqlıq, əgər həqiqəti deyə bilmirsənsə başqa sözü də söyləmə deyirdi.

Sabiq rejim repressiyalarının, terrorunun artdığı vaxtlarda Kommunist Partiyasına, Leninə himnlər yazan şairləri məsxərəyə qoyub, belə kinayələr işlədirdi:

Gözümüzə inanmasaq,  
Sözümüzə inanmasaq,  
Özümüzə inanmasaq,  
Biz Leninə inanırıq...

Özkompartiyə Mərkəzi Komitəsi o zaman kommunist quruluşunun mərkəzinə gözəl görünmək və yaltaqlanmaq üçün partiyanı və kommunizmi tərifi etməyən şairləri müxtəlif yollarla cəzalandırırdı. Biz işlədiyimiz vaxtlarda “Ədəbiyyat və sənət” nəşriyyatının Partiya Komitəsinin növbədənəkənar iclasında “Sovetə qarşı şeirlər var, şair yolunu azıb” ( Əlişir Nəzər :53)deyə Rauf Pərfinin yaradıcılığını pislədilər.

Mən qəribəm, sən də qəribсэн,  
Sən günəşсэн, mən sönən çıraq,  
Qoy incitmə məni, ana...

Bu ana dilimizə aid bir şeirdən. Şair bu sözlərin hər birinə dərin və sirli mənalar verib. Burada oxucunun beynində müxtəlif mənalar doğulur. Bunda bəlkə də ana dilimiz əvəzinə hakim sovetlərin, kommunist partiyasının dili, sovetlərin etibarsızlığı dilə gətirildi. Ona görə də yüksək vəzifəli məmur belə şeirlərdə “antisovet” ruhunun olduğunu anlayır və hesab edirdi ki, bu “şər” böyümədən onu sıxışdırıb aradan qaldırmaq lazımdır. Noman Rəhimcanov Rauf Pərfinin Türküstan faciələrindən bəhs edən, həqiqəti əks etdirən əsərinin təsvirini belə verir: “Rauf Pərfinin lirikasındakı söz, quş, bahar, ağac, nay, işiq kimi

**RAUF PƏRFİ İJODINING  
MA'NAVIY-MA'RIFIY AHAMIYATI**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

obrazlar mənəli və saf ifadəyə qarşı simvola çevrilir. Onlar Turonzəmin və Türküstan xalqlarının tarixi həyatının səhifələrinə çəkir. Millətin taleyində silinməz iz qoymuş, yüz illərlə yatmış alicənablıq, mübarizlik, qəhrəmanlıq ruhunun dirçəldilməsi Rauf Pərfinin Turan-Türküstan mövzusunda yazdığı şeirlərinin aparıcı cəhətidir". ( Rəhimcanov,2007:101)

**3. Rauf Pərfi Poyeziyasında Ruh və İradə Mövzusu.** Əsl yazarın öz yolu, öz səsi, öz dünyası olur. O bu dünyaya oxucusunu götürür. Əsl yazar oxucunun ruhuna öz ruhunu aşılaya bilər. Şair şəxsiyyəti ilə oxucu şəxsiyyəti aslan adlı körpüdənlə əl-ələ keçir. Rauf Pərfi poeziyasında elə güclü pafos var ki, onun yaradıcılığını oxuyanlar onunla coşub, yanırırlar. Şair nə qədər dərd çəkirsə, bu dərd şairi də artırır. Rauf Pərfinin şəxsi dünyası geniş dünya idi. Onu tanıyan heç bir sənətkar bu çılğın, nizamsız adamdan inciməz, hətta kimsə ona etdiyinin səhv olduğunu deməzdi. Çünki bu çılğınlığın altında ədalət, həqiqət, acı həyat dalğaları yatırdı. Yazar Əzəm Oktam Rauf Pərfi ilə söhbət edəndə (Əlişir Nəzər:203) Şərof Rəşidov Rauf Pərfi nə dedi görək deyərək şairi çağırtdığını xatırlayır. O vaxt şair qalstukum yox deyərək məclisə getməmişdi. Bu qəribəliyin yeganə səbəbi Raufanə idi. Əslində o, dövlətin "böyük adamlarından" heç birini tərifləmək istəmirdi, istər yaxşı adam olsun, istər pis olsun. "Təsvir" kitabı çıxanda dostlarından biri ona "Ustaz Şəraf Rəşidova Rauf Pərfi kimi hörmətlə" deyərək kitabına yazıb qəbula çatdırmağı məsləhət gördü, sonra soruşub sizə iki otaqlı ev verəcəyini söyləmişdi. Rauf Pərfi iki dünyada belə etməzdi. Amma o vaxt həqiqətdən evsiz idi, müsahibə zamanı da tərəddüd etmədi: mən indi böyüklərə kitab vermərəm. Hələ də deyir ki, evimi sevərəm. Bu azad ruhun verdiyi azad əlaməti idi. Məşhur şair Usman Əzim belə yazırdı: Onun ömrü ancaq Məşrabın qeyri-insaniliyi ilə müqayisə oluna bilər. Dünya Rauf Pərfinin öhdəsindən gələ bilmədi. O saxta dünya yaradan pul hiyləsinə diqqət etməzdi. Ona görə də dünya ondan həmişə qisas aldı. Dünya öz yoluna getməyənlərə nifrət edir.

Rauf Pərfi obrazı poeziyasında lirik qəhrəmana keçir. Müxtəlif obrazlar vasitəsilə lirik qəhrəmanın mənəvi yaşantılarını çəkmək mümkündür. Ümumiyyətlə, poyeziyası daxili təcrübəyə baxışdır. Eyni vəziyyəti Aydınliq şeirində qalan obrazlarda da müşahidə etmək olar:

Ay üzəcək. Donmuş gecələr,  
Qar ufurur.

Dumanda bir ulduz o qədər kədərli durur...

Bəs niyə bəzilərinə işıqlı görünən gecə şair üçün donub, kimisinə yanan ulduzlar şairin lirikasının qəhrəmanı üçün kədərli görünür?

**RAUF PARFI İJODİNİNG**  
**MA'NAVİY-MA'RİFİY AHAMİYATI**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

Üçüncü abzasda cavabın hicran olduğuna işarə var:

Nələr gəldi bu an xəyalına...

O kimdir? Də, kim?

Yazıq sevgilinin yolunda nigaranmi, də?

Visal isə axırıncı bənddə olduğu kimi uzaqda!

Uzaqda yanan nədir?

Gərək o tərəfə,

Ey gözəl surur.

Uzaqlarda yanan bir şey nədir, bəlkə aşiqin ürəyindəki həsrət ümididir.

Şairin təbiət təsviri ilə təsvir etdiyi səhnələrdə daxili acı ağrı hiss olunur.

Onun növbəti şeirində azadlıq istəyən ruhun fəryadı duyulur:

Üfüq. Qırılan əlvan. Dolanır,

Durnalar karvanı üzür pərişan.

Vida demək vaxtı qana bulanır,

Öz qanına çökür beləki karvan.

Günəşin vidali şamları yanır,

Keçir gözlərimdən işıqlı cahan.

Harda mən? Niyə mən? Təndən qan axır,

Nə vaxt gəldim Niyə? Gedəcəm haçan?

Keçir dünya, keçir bir karvan kimi.

Üfüq. Fəlaklərə sançılmış ahim.

Üfüqdən çıxmağa çox çalışıram,

Əlvan üzərində donur baxışım.

Ayağım tərənmir getmək istəsəm,

Bu ana torpağa batmış ayağım...

Batan günəş qırmızıya çevrilir və ümid alovu kimi üfüqü rəngləndirir. Qan içində boğulan karvan boşa çıxan ömrün simvoludur. “Niyə mən” nidasında şair sanki özünü deyir. Gəzərkən hərəkətsiz ayaqlar məhdud, bağlı imkanları, sözləri simvollaşdırır. Rauf Pərfinin bir çox şeirlərində belə münasibət müşahidə olunur.

Yağır qalın ağ ləkələ qar,

Dərdim qarlar kimi saçilir.

Uzaqlarda çiçək açan bahar,

Qoxusu boynuma sançilir.

Özgə diyarda azadlıq – uzaqlarda çiçək açan bahar kimi görünür. Şair müsahibələrinin birində xatırlayır ki, Rauf Pərfi, Osman Əzim, Şavkat Rəhman, Məhəmməd Salih kimi açıq fikirli, baş verənlərə biganə qala bilməyən bir qrup yaradıcı adam da mövcud siyasətdən narazı idi. Mixail Sergeeviçin adı hallanan



**RAUF PƏRFİ İJODINING**  
**MA'NAVİY-MA'RIFIY AHAMIYATI**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

Qorbaçov bəhanəsi ilə istintaqdan qaçıb. Şair mövcud sistemin ətəyini tutan nadan obrazını küləyin aldandığı buludlarla müqayisə edir:

Sən bilirdin harda gözləyəcəyini,  
Sənsiz qırılmışdı yənə o taqət.  
Ancaq külək – yox, sən – yox, buludlar,  
Sən dəli küləksən, əyləncə fəqət.

“Bayronun son səyahəti” şeirində azadlıq rəmzi dəniz obrazı vasitəsilə ifadə olunur:

Dəniz qışqıracaq, burulğan qısır,  
Şair, gözlərinə dənizlər dolur.

Rauf Pərfi şeiri və döyüşü taleyüklü hesab edir çünki Bayron da azadlıq mübarizəsinə başlayıb. Şairi bu dünyadan aparən ağrılar bunlardır. Təəccüblü deyil ki, o, növbəti şeirində pərvanə obrazı vasitəsilə özünü, işıq rəmzi altında vəd edən günləri nəzərdə tutur:

Belə horluq kifayət edər,  
Biz yanırdıq, yanırdıq yənə.  
İşiq deyə başına yetər,  
İşıqları sevən pərvanə.

Qutlibekə Rəhimbayeva Rauf Pərfiyə bu adı verib: “Rauf – azadlıq idi”. Elə buna görədir ki, azadlıq istəyənlər Rauf Pərfini axtarırdılar. Osman Əzim onu da xatırlayır ki, müstəmləkəçilər və Özbəkistanın müstəqilliyi haqqında sözləri ilk dəfə Rauf Pərfinin çevrəsində eşitmişdi.

### **Nəticə**

XX əsrin əvvəllərində başlayan romantik türkçülük idologiyası Azərbaycan ədəbiyyatının nümayəndələrini də öz təsiri altına almış. Bu ədiblər arasında xüsusi yeri olanlardan biri də Rauf Pərfidir. O, yaradıcılığı boyu müxtəlif məqamlarda, müxtəlif münasibətlərlə müraciət etdiyi Turan mövzusunun istər siyasi, istər mədəni sahədə bütöv türk xalq-larının əlbirliyini fikir, irəliləyiş, ideal uğrunda mübarizə birliyinin timsalı olaraq təs-diq-ləyirdi və bütöv vətənin simvolu kimi onun qələbəsini türk xalqlarının vəhdətində görürdü. Bu səbəbdəndir ki, bu mövzunu ədib əsərlərində tez tez dilə gətirmiş və sadəcə oxuyucunun ədəbi görüşünü deyil, eyni zamanda da tarixi Turan məfkurəsinin oyanması və ya inkişafı üçün çalışmışdır.

Görünür, Rauf Pərfinin poyeziyasi mövzu baxımından son dərəcə müxtəlifdir. Şairin şeirlərindəki mövzuların özünəməxsus formalaşma əsası var. Əslində ictimai mühit, şəxsi dünyagörüşü, Şərq və Qərb ədəbiyyatı qəribə, düşüncəli yaşantıları əks etdirən şeirlər üçün əsas olub.

**RAUF PƏRFİ İJODINING  
MA'NAVİY-MA'RIFIY AHAMIYATI**  
Respublika ilmiy-nazariy anjumani

O hansı mövzudan yazırsa yazsın, şeirlərinin mövzusu Vətən, ona olan sonsuz məhəbbət hissləridir. Məhz buna görə də Rauf Pərfinin poyeziyasi simvolizm və müşahidəyə əsaslanan yeni özbək ədəbiyyatında avtopsixoloji və ifaçılıq lirikasının parlaq səhifəsinə çevrildi.

**Kaynakça**

1. Rauf Pərfi. Türküstan ruhu. – Daşkənd: Şərq, 2013.
2. Rauf Pərfi. Səkinə. – Daşkənd: “Mühərrir” nəşriyyatı, 2013.
3. Rəhimcanov Noman. Müstəqillik dövrü özbək poeziyası. – Daşkənd: Elm, 2007
4. Rauf Pərfi. Ana Türküstan. www.ziyouz.com, 2007
5. Son dərviş. (essələr, xatirələr, müsahibələr, ithaflar). Toplayan: Əlişir Nəzər.